

Yttrande över Miljömålsberedningens betänkande om klimat- och luftvårdsstrategi (SOU 2016:47)

Lunds universitet har inbjudits att yttra sig över ovanstående. Lunds universitet lämnar följande svar.

Avseende avsnittet ”8.4. Jordbruket – en möjlighet i klimatomställningen”

Lunds universitet instämmer med miljömålsberedningens bedömning att ”potentialen att utveckla hållbara produktionssystem med cirkulära system som inkluderar vattenbruk och nya tekniker är stor”. Miljömålsberedningen lyfter förtjänstfullt fram växtförädling, men beaktar inte andra potentiellt mycket viktiga exempel. Till exempel bör även potentialen att utnyttja naturliga så kallade ekosystemtjänster för att erhålla en ekologisk intensifiering av jordbruket lyftas fram (Bommarco, R., D. Kleijn, and S. G. Potts. 2013. Ecological intensification: harnessing ecosystem services for food security. Trends in Ecology & Evolution).

Beredningen framhåller även att ”livsmedelsproduktionen både kan öka i omfattning och samtidigt vara såväl ekonomiskt konkurrenskraftig som ekologiskt hållbar”. Detta är en viktig aspekt, men samtidigt har rapporten inte beaktat problematiken kring detta. Förvisso finns det, som framgår av rapporten, landvinningar att göra som kan öka produktionen utan att det går ut över hållbarheten, men samtidigt är jordbruket i många delar av Sverige redan idag intensivt med negativa konsekvenser för miljön. En djupare analys är nödvändig för att reda ut hur mycket som på sikt kan produceras per jordbruksareal samtidigt som produktionen är långsiktigt hållbar vad gäller framtida produktionspotential, bevarande av biologisk mångfald och miljöpåverkan.

När det gäller styrmedel, gör beredningen bedömningen att direktstöden till lantbruket bör avskaffas samtidigt som miljö- och landsbygdsinsatserna stärks. Lunds universitet delar bedömningen att mer miljönytta kan erhållas om resurser flyttas från pelare I till pelare II i EUs jordbrukspolitik. Den vetenskapliga underbyggnaden när det gäller utformningen av miljöstöden i pelare II bör dock stärkas så att resurser används på ett kostnadseffektivt sätt. Lunds universitet menar att det också är centralt att en ökad betoning på åtgärder med klimatnytta inte går ut över den traditionella ambitionen bakom miljöstöden, nämligen att bevara biologisk mångfald och minska extern miljöpåverkan. Samtidigt finns det anledning till att verka för en effektivare och bättre vetenskapligt underbyggd utformning av den ”förgröning” som införts inom pelare I, med fokus på åtgärder som minskar jordbrukets klimatpåverkan, t.ex. genom att öka kolhalten i marken.

Beredningen understryker behovet av att minska köttkonsumtionen för att få ner dess miljöpåverkan och att prioritera svenskt kött. Det bör understrykas att det är stor skillnad vad gäller miljöpåverkan beroende på hur kött produceras, även för Sveriges del. Kött djur på naturbetesmarker bidrar till att bevara den biologiska mångfalden i jordbrukslandskapet, samtidigt som oplöjda naturbetesmarker lagrar kol i marken. Styrmedel som relativt sett premierar köttproduktion på naturbetesmarker, t.ex. de nuvarande miljöstöden till skötsel av naturbetesmarker, kan därför minska konflikter mellan jordbruksproduktion, bevarandet av biologisk mångfald och åtgärder för klimatnytta.

Avseende avsnittet ”8.5 Skogen i klimatpolitiken”

Det är angeläget med en djupare analys av möjligheterna till ökat uttag av skogsråvara samtidigt som andra miljömål i skogen inte äventyras, än det som finns med i betänkandet. Beredningen framhåller att ”Skogsvårdslagstiftningens inriktning med jämbördiga mål för uthållig produktion som ger en god avkastning samtidigt som den biologiska mångfalden behålls, ligger fast.”, samtidigt som ”Biobaserade bränslen och biobaserade material som ersätter material som producerats med fossila råvaror har ett mycket stort värde för samhället i en klimatomställning.”, och ”substitutionen av fossila bränslen med produkter baserade på biomassa ökar”. Det hänvisas bl.a. till att Naturvårdsverkets arbete med en klimatfärdplan ”visar att en hög avverkningsnivå kan upprätthållas även om ytterligare skogsmark skyddas”. Lunds universitet menar att detta inte tar hänsyn till att skogen har allmänna värden som påverkas av hur hårt den brukas som går långt bortom skyddade områden. Sverige behöver öka de skyddade arealerna i skogen för att leva upp till Aichimålen, och skogsbruket måste samtidigt ta hänsyn till vardagsskogens multifunktionella värden för biologisk mångfald, rekreation, landskapsbild och skogsbrukets klimatanpassning. Beredningen understryker förtjänstfullt att ”Klimatomställningen får därför inte föranleda åtgärder i skogsbruket som riskerar att äventyra andra miljö kvalitetsmål nås”. Det förblir dock oklart vilka konsekvenser detta får för möjligheten till uttag av skogsråvara.

Avseende avsnittet ”9.1 Åtgärder som ökar kolupptaget i mark, skog och teknosfären”

Remissen tar upp åtgärder som innebär en ökning av växtbiomassa som upptag av kol. I en långsiktig strategi borde även kolsänkorna i marken beaktas, då dessa är mycket större än de terrestra kolsänkorna i skog och annan biomassa. Ökad produktion av växtbiomassa kan leda till risker för minskning av markens innehåll av kol, vilket kan urholka klimatnyttor från omställningen till biobaserade råvaror och energi. Svensk åkermark minskar i kolhalt med ca 0,5 %-enheter per år. Det behövs strategier som t ex översyn av policy rörande lägsta nivåer av markens kolhalt i CAPs tvärvillkor (GAEC).

I betänkandet framstår nu endast uttagen av biomassa som positivt på klimatpåverkan. Inom skogsbruk behövs evidens för att bättre kunna bedöma effekter av skörderester och rotuttag på marken som kolsänka, för att försäkra att vinsterna är större än förlusterna vad avser kolbalansen. Det behövs också att Sverige implementerar övervakning av markens kolhalt som föranleds av EU kommissionens beslut.

Avseende avsnittet ”9.2 Bio-CCS och CCU (Carbon Capture and Utilisation)”

I betänkandet lyfts fram ökat upptag av kol i biomassa som en teknik för klimatarbetet. Här är den problematik som Lunds universitet lyft fram i samband med vårt remissvar om betänkandets avsnitt 9.1 mycket relevant – att en produktion av biomassa inte automatiskt innebär minskade mängder koldioxid, och då marken kan

omvandlas till kolkälla istället för kolsänka vid intensiv odling av både jord och skogsbruk. Ett livscykelräkande behövs i produktionen och både mark och vegetation tas med i beräkningarna av klimatnytta.

På samma sätt behöver man noggrant analysera kostnadseffektiviteten av kortsiktiga tekniska lösningar för lagring av CO₂ jämfört med mer långsiktiga alternativ kring naturbaserade lösningar på kolupptag, via mark, våtmarker och skog. Analyserna bör dessutom med fördel beakta multipla nyttor; en ökad kolhalt i mark kan premiera även produktionen och minskad annan miljöpåverkan.

Avseende avsnittet "12.3 Konsekvenser för aktörer"

Beredningen efterlyser en analys av en ökad användning av bioråvara. Lunds universitet håller med om detta och vill understryka att en sådan analys även bör innefatta en fördjupad analys av konsekvenserna för svenska jordbruks- och skogsekosystem.

Beslut

Beslut att avge detta yttrande har fattats av undertecknad rektor i närvaro av förvaltningschef Susanne Kristensson efter föredragning av miljöchef Claes Nilén.

I ärendets beredning har deltagit professor Henrik Smith, professor Katarina Hedlund samt utredare Mark Brady, samtliga vid Centrum för miljö- och klimatforskning.

Torbjörn von Schantz

Claes Nilén
(LU Byggnad)

Kopia
Kanslichefer

Miljöchef

Sammanfattning av Miljömålsberedningens betänkande om klimat- och luftvårdsstrategi (SOU 2016:47)

Sverige ska vara ett ledande land i det globala arbetet med att förverkliga Parisavtalets ambitiösa målsättningar och ta ansvar för landets historiska utsläpp. Sverige ska även bedriva en ambitiös och långsiktigt hållbar nationell klimatpolitik och vara en förebild för andra länder, med bibehållen konkurrenskraft och på ett sätt som inte innebär att utsläppen av växthusgaser ökar utanför Sveriges gränser. För att lyckas väl med uppgiften är det viktigt att även EU och övriga världen skärper sin klimatpolitik. Dessa utgångspunkter var centrala för beredningens förslag och bedömningar i det tidigare betänkandet om ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige och vägleder även utformningen av strategin i detta delbetänkande.

Beredningen föreslår att det införs en strategi för en samlad och långsiktig klimatpolitik med sikte mot det långsiktiga målet 2045 som omfattar:

- etappmål för utsläpp av växthusgaser 2030 och 2040 för den icke-handlande sektorn samt ett utsläppsmål för inrikes transporter till 2030, (kapitel 5)
- övergripande utgångspunkter för arbetet med att nå etappmålen och det långsiktiga målet, (kapitel 4)
- åtgärder för att alla politikområden ska integrera klimataspekten, (kapitel 6)
- styrmedel för att minska utsläppen av växthusgaser till 2030 med särskilt fokus på att öka omställningen av transportsektorn och (kapitel 6 och 7)
- styrmedel och processer som skapar förutsättningar för att nå nettonollutsläpp senast 2045 med särskilt fokus på omställningen av basmaterialindustrin, jordbrukssektorn och samhällsplaneringen. (kapitel 6, 7 och 8).